

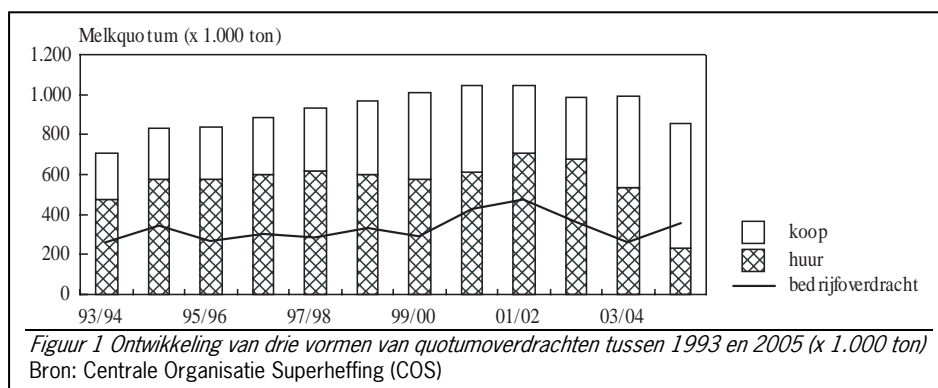
INVESTEREN IN MELKQUOTUM: EEN KWESTIE VAN LANGE ADEM?

Jakob Jager

In 1992 was het Nederlandse melkquotum van ruim 11 miljoen ton nog in handen van ruim 45.000 quotumhouders. Door quotumtransacties is dit aantal in 2004 bijna gehalveerd tot ruim 23.000. De grootste afname van het aantal quotumhouders deed zich ook in dat laatste jaar voor. Toen liep het aantal met circa 5.000 terug. Dit werd mede veroorzaakt door een systeemwijziging: meerdere quota op één en hetzelfde bedrijf worden vanaf 2004 als één quotum geregistreerd. Daarnaast is het verhuren van het volledige bedrijfsquotum met ingang van 1 april 2004 niet meer toegestaan. Hierdoor zagen veel zogenoemde structurele verhuurders zich gedwongen hun quotum te verkopen. Verhuurders van melkquotum moeten minstens 70% zelf produceren en kunnen dus maximaal 30% verhuren aan derden.

Quotumoverdrachten

In het quotumjaar 2001/02 werd ruim 700.000 ton quotum verhuurd. Door de genoemde verandering in het verhuur van melk bedraagt de hoeveelheid leasemelk in 2004 nog ongeveer 230.000 ton. Een groot deel van de structurele verhuurders heeft het melkquotum inmiddels verkocht. In figuur 1 is dit te zien aan de stijging in de hoeveelheid melk die gekoppeld aan de grond is verhandeld. In 2004/05 was dit bijna 630.000 ton tegenover 310.000 ton in 2001/02. Door de sterke vermindering van de hoeveelheid verhuurde quota is het totaal van de quotumoverdrachten teruggelopen: in 2001/02 was dat nog meer dan 1 miljoen ton, in 2004/05 was dat 18% minder. De hoeveelheid melkquotum die wordt verhandeld via volledige bedrijfsoverdrachten schommelde in de jaren negentig rond de 300.000 ton. Net na de millenniumwisseling was er een sterke groei van de bedrijfsoverdrachten, maar de laatste 2 jaren is het weer terug op het oude niveau.

Investeerders versus niet-investeerders

Het zijn vooral de grotere bedrijven die melkquotum aankopen, zo blijkt ook uit het Bedrijven-Informatienet. De bedrijven die in de periode 2001-2003 hebben geïnvesteerd in quotum zijn gemiddeld de helft groter dan de groep bedrijven die dit niet heeft gedaan (tabel 1). Ook de melkproductie per koe is in de eerste groep iets hoger, net als de melkprijs. Het laatste is mede te verklaren door verschillen in vet- en eiwitgehalten, meer kwantumtoeslag, betere kwaliteit en meer wintermelk. De rentabiliteit en het gezinsinkomen uit bedrijf zijn duidelijk beter dan bij de groep niet-investeerders, wat overigens niet per se door de quotuminvestering hoeft te zijn veroorzaakt. Mogelijk waren het ook al de efficiëntere bedrijven die quotum kochten. Ook per kg melk is het inkomen hoger. Behalve in quotum investeren deze bedrijven gemiddeld ook duidelijk meer in grond, gebouwen, machines en werktuigen.

Tabel 1 Vergelijking melkveebedrijven die wel of niet investeren (incl desinvesteren) in quotum over de periode 2001-2003 (x 1.000 euro per bedrijf per jaar)

	Investering in quotum	
	ja	nee
Bedrijfsgrootte (nge)	112	76
Aantal koeien	71	47
Melkproductie (ton)	537	346
Melkproductie (kg per koe)	7.590	7.330
Melkprijs (euro per 100 kg)	34,80	34,25
Rentabiliteit	84	72
Gezinsinkomen uit bedrijf	63,1	33,3
Netto investeringen per jaar	98,9	10,8
w.v. quotum	46,2	-6,2
gebouwen	17,3	6,5
grond	8,7	-1,7
machines, werktuigen, installaties	16,5	9,0
overig	10,3	3,2

Bron: Bedrijven-Informatienet van het LEI.

Uitbreiding melkproductie

Van zowel de bedrijven die de afgelopen drie jaar niet hebben geïnvesteerd als van die die wel hebben geïnvesteerd, zijn de kosten voor de productie van een extra hoeveelheid melk berekend (tabel 2). Er is gerekend met een investering van 190 euro per 100 kg melk, die volledig wordt gefinancierd met vreemd vermogen. De lening wordt in 10 jaar afgelost en de investering in 10 jaar afgeschreven. Over het gemiddeld geïnvesteerd vermogen wordt 4% rente in rekening gebracht. Verder is uitgegaan van een proportionele toename van de toegerekende kosten, ondanks dat in de praktijk de toegerekende kosten voor die extra geproduceerde melk hoger zullen zijn dan gemiddeld. Ook wordt verondersteld dat geen uitbreiding van stalcapaciteit nodig is. De berekening houdt geen rekening met fiscale gevolgen. Per saldo gaat het dus om een variant met de meest gunstige uitgangspunten, omdat verwacht mag worden dat kosten sterker zullen toenemen dan hier aangehouden.

Tabel 2 Gemiddelde extra jaarkosten bij quotumaankoop (euro per 100 kg melk), berekend op basis van gegevens van bedrijven die wel of niet in quotum hebben geïnvesteerd in 2001-2003

	Investering in quotum	
	ja	nee
Betaalde rente	3,80	3,80
Directe kosten	12,50	13,32
Aflossing (over 10 jaar)	19,00	19,00
Totaal	35,30	36,12
Melkprijs	34,80	34,25

Bron: Bedrijven-Informatienet van het LEI.

Extra kosten en terugverdientijd

Uit de berekening blijkt dat de extra kosten over de eerste tien jaar gemiddeld voor beide groepen bedrijven hoger zijn dan de te ontvangen melkprijs (tabel 2). Voor de huidige groep die niet heeft geïnvesteerd, zijn deze kosten iets hoger dan voor de groep die wel heeft geïnvesteerd, terwijl de melkprijs iets lager is. Het is dus voor hen iets minder aantrekkelijk om in quotum te investeren. Bij de berekening wordt uitgegaan van een bedrijfseconomische afschrijving (en aflossing van de lening) over 10 jaar. Wordt deze periode met een jaar opgerekt, dan is bij de huidige melkprijs bedrijfseconomisch gezien een klein voordeel te behalen. De niet-investeerders zouden in dit geval (met de gunstigste uitgangspunten) 12 jaar nodig hebben om uit de kosten te komen. Bij deze berekening wordt dus uitgegaan dat het quotum na 10 jaar is afgeschreven en dus geen waarde meer heeft. De praktijk tot op dit moment is dat het quotum zijn waarde heeft behouden, of zelfs nog wat duurder is geworden. Gezien de veranderingen in het zuivelbeleid (ontkoppelde melkpremie) en de onzekerheid of de melkquotumregeling na 2015 nog zal bestaan, is het onduidelijk of het quotum zijn waarde blijft behouden. Als het quotum werkelijk verdwijnt of sterk in prijs gaat dalen, is het bedrijfseconomisch niet meer verantwoord om tegen de huidige prijzen quotum aan te kopen. Halverwege de jaren negentig heeft het LEI ook gerekend aan de maximale biedprijs voor quotum. Toen bleek ook al dat investeren in quotum alleen voordelig is als het quotum zijn waarde (grotendeels) blijft behouden.